

Unamuno ta Euskera

[*Unamuno y el vascuence*, 1966]

Ibalan

Zeruko Argia, 218. zk., 1967-04-30: 3.

Liburu berri¹

Martin de Ugalde idazleak goian jarritako izenburua daraman liburu txiki baiñan mamitsu bat argitaratu du Buenos Aires'eko "Ekin" etxean. Benetan liburu eder, sakon eta ajola aundikoa euskeldunentzat. Ez da liburu-zar lodi orietakoa bai ordea, argi, giartsu ta zeatza ta gañera idaztiño polita errez irakurri ta sakelean eraman ditekera.

Beratzaz jardutea oso pozgarri zaigu Ugalde'k azaltzen eta ezebatzen ditualaka Unamuno'k aspaldidanik euskeraren kaltean esandako itzbideak.

Unamuno'k toki askotan esan ala idatzitako guztia ez da gezurra, noski. Baiñan, geienetan, egiak erdizka baizik ez zituan agertarazi. Orregatik baezpako esames aiei begiratu ta aurrez-aurre so egiñik, Martin Ugalde'k erantzuen burutsu, egoki ta zuzena ematen die euskeraren problema ta auzia ondo zuritirik; eta egia dan bezela bere lekuan utzirik.

Bere lana Ugalde'k amabi ataletan banatu du, Unamuno'k euskerari erantzi zizkion amabi akatsai koskak kendu ta leunduaz.

Griñarik gabe eta otz-otzean irakurritakoan arrazoia Ugalde'ren alde gelditzen da. Eta au Martin Ugalde idazle andoaindarrentzat meritu aundiko eginkizuna duzute. Unamuno jakintsu garaiak nola eta zertan utsegin zuan erakustea. Lenago aipa dugu egiak erdizka baizik ez zituala esan; eta ori gezur utsak esatea baño okerrago da sarritan. Unamuno'k bere aunditasun ta gallenean griña ta errak antzekoak zituan. Eta ortan irrista egin eta erortzen da Ugalde'k argi ta garbi ta eti zentzuz erakusten digunez. Arrazoiz eta argumentuz ondo josia dator Ugalde'ren liburua ta aipamen eta iritziak erruz dakarzuki beren usteak sendotu ta indartuaz. Azkenerako, korapillo guziak askatuta, euskeraren problema dan bezela gelditzen da, eragozpen eta guzti, baiñan ez Unamuno'k itxumenez erabakitza utzi zuan antzekoa.

Liburua Aita Larramendi aundiari eskañia dator. Eta ez da batere dudarik Aita Manuel'eri andoaindar gazte onen lana oso gogoko izango zitzaioa... bizi balitz... Guk beintzat poz aundia artu dugu liburua irakurritakoan. Erabat ase bete gaitu eta beste irakurleai berdin gertako zaiela uste dugu. Ortaz gañera bada beste ziorik gure poz-atsegiña emen azaltzeko; alegia, euskal barrutian, bai euskeraz eta bai erderaz, idazle berri ta goitar bat dugula jakitea. Martin Ugalde Caracas'aldean gallen zenbillela entzuna genuen; erdel literaturan sariak irabaziak zituala ere bai. Orain, "*Ama gaxo dago*" "*Sorgiña'ren urrea*" euskeraz, eta "*Unamuno y el vascuence*" irakurriaz, ozen esan dezakegu Amerika'n sortu zaigula, oso gora ta urruti joango dan idazle euskaldun bat. Ez

¹ "Unamuno y el vascuence" Editorial "Ekin" Buenos-Aires 1966.

da ez, lengo amerikano zaarren antzekoa: bear bada diruz aberatz, baiñan adimenez, buruz, jakitez eta erri-maitasunez urri zetozen aietakoa. Ez! "Diaspora, Euskal-Erriarentzat kaltegarri izan ba-da, Jainkoa'ri esker zitu onik ere ematen asia dugu. Naiz Mexiko, Arjentina, Venezuela, Guatemala eta abar...²

"Unamuno y el vascuence" liburutik azken ondoren bat atera dezakegu lan au amaitzeko: zailtasun guztien gañetik: eragozpen guztien gañetik, –eta ezin uka ugariak ez diranik–, euskera sendotu ta indartzea gure eskutan dagoala aurpegi ematen baldin ba dakigu.

Alabaiñan etorkizunerako, naitanaiezko, derriorrezkoa da euskeraren batasunean leiatzea, Azkue maisuak erakutsitako bidetik. Au da euskeldun guztien biotz eta adimenean sartu bear dugun asmoa. Eta onen alde gure borondate osoz saiatuaz euskera salba eta bizkortu dezakegula aurrerantzean...: adur txarreko igarleen esamesen goraberatetik.

² Ezin utzi diteke aipatu gabe Toribio Etxebarria'k Caracas'en burururatu duan lan eder eta balio aundikoa Eibar'eko euskerari buruz, eta Euskaltzaindia'k oraintxe-orain argitaratu duana: *"Lexicon del euskera de Eibar"* (Arrate-tikuen izketia) Bilbo 1966.